

کتاب کشورهای مستقل مشترک المنافع (CIS) (۳)
(ویژه تحولات روسیه و قفقاز)

مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات
بین‌المللی ابرار معاصر تهران

۱۳۸۹

سرشناسه	: ماه‌پیشانیان، مهسا، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: کتاب کشورهای مستقل مشترک‌المنافع (۳) (CIS) (ویژه تحولات روسیه و قفقاز) / گردآوری و تدوین مهسا ماه‌پیشانیان؛ نظارت و اجرا مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، معاونت پژوهشی.
مشخصات نشر	: تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۶ ص.
فروست	: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران؛ ۳۱۰.
شابک	: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۲۶ - ۱۲۳ - ۶ - ۲۴۴۰۰۰ ریال:
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: کشورهای مستقل مشترک‌المنافع - سیاست و حکومت
موضوع	: کشورهای مستقل مشترک‌المنافع - روابط خارجی - ایران
موضوع	: ایران - روابط خارجی - کشورهای مستقل مشترک‌المنافع
موضوع	: روسیه - سیاست و حکومت - ۱۹۹۱ م.
موضوع	: قفقاز - سیاست و حکومت - ۱۹۹۱ م.
شناسه افزوده	: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۹ ی ۲ / ۲۲ DK ۲۹۳
رده‌بندی دیویی	: ۹۲۷/۰۸۶
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۲۰۰۱۷۵۴



انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

تهران: صندوق پستی ۳۸۴۹ - ۱۵۸۷۵، تلفن: ۷ - ۸۸۷۵۶۲۰۳، شماره: ۸۸۵۰۰۲۵۰

نشانی اینترنت: www.tisri.org پست الکترونیک: info@tisri.org

کتاب کشورهای مستقل مشترک‌المنافع (۳) (CIS) (ویژه تحولات روسیه و قفقاز) نظارت و اجرا: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران - معاونت پژوهشی

گردآوری و تدوین: مهسا ماه‌پیشانیان

صفحه‌آرا: منصوره سعادت

نمونه‌خوان: ساقی پناهی‌نژاد

طراح جلد: مریم جعفری نائینی

چاپ نخست: فروردین ۱۳۸۹

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۲۶ - ۱۲۳ - ۶

کدبازیابی در کتابخانه دیجیتال: 7ACD3E9

چاپ و صحافی: باقری

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۴۰۰ تومان

همه حقوق محفوظ است.

پیش گفتار

روسیه سرزمین شگفتی‌ها و تضادهاست و این ویژگی همواره بر جریانبات داخلی و رفتار خارجی آن تأثیرگذار بوده است. این کشور هم‌اکنون نیز به دنبال اجرای استراتژی جدید توسعه ملی خویش می‌باشد که به مقدار زیادی با ارزش گذاری مجدد تجربه تاریخی این کشور در ارتباط بوده و سعی دارد گذشته پر عظمت آن را احیا نماید.

از سوی دیگر، قفقاز به عنوان منطقه‌ای کوهستانی، تاریخی، افسانه‌ای و چهارراهی بین شرق و غرب، اروپا و آسیا، و شمال و جنوب شناخته می‌شود. در زمان جنگ سرد، این منطقه جزء مناطق درونی، دورافتاده و فراموش شده بود؛ اما پس از سقوط اتحاد جماهیر شوروی، چهره ژئوپلیتیکی منطقه کاملاً تغییر یافت. بدین ترتیب، بازی بزرگ جدیدی کاملاً متفاوت از گذشته، در منطقه شروع شد که هنوز قواعد آن به ویژه در بعد امنیتی شناخته نشده است.

پس از سقوط اتحاد جماهیر شوروی، جنگ‌های منطقه‌ای، نزاع‌های قومی، چالش‌های امنیتی و جابه‌جایی جمعیت و تصفیه قومی به طور گسترده در قفقاز صورت گرفت که عموماً به واسطه سیاست کنترل و مدیریت بحران توسط کشورهای غربی بدون سرانجام به حالت تعلیق درآمده و هر کدام از آنها می‌توانند مجدداً منشأ بروز ناآرامی در آینده شوند. نمونه آخر این گونه منازعات را نیز در جنگ اوت ۲۰۰۸ بین روسیه و گرجستان شاهد بودیم که منجر به جدایی دو منطقه آبخازیا و اوستیای جنوبی از گرجستان و به رسمیت شناخته شدن استقلال آنها از سوی روسیه گردید. از این رو، بررسی مقوله امنیت و تحولات در این منطقه و نقشی که روسیه و کشورهای

غربی در آن ایفا می‌کنند بسیار مهم به‌نظر می‌رسد.

درکل، نظر به تأثیرپذیری منافع ملی جمهوری اسلامی ایران، از تحولات جاری در منطقه قفقاز و تلاش روسیه برای حفظ جایگاه خود در این منطقه، همچنین لزوم شناخت عمیق‌تر بازیگران این عرصه، مؤسسه تهران در راستای انتشار مجموعه کتاب‌های منطقه‌ای خود در حوزه کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، تهیه کتاب حاضر را با توجه خاص به کشورهای واقع در منطقه قفقاز و همچنین روسیه در دستور کار خود قرار داد.

برهمن اساس، کتاب حاضر در دو بخش مجزا، سعی دارد مسائل و تحولات این حوزه را مورد بررسی قرار دهد. در بخش نخست، تحولات داخلی و خارجی روسیه و کشورهای واقع در منطقه قفقاز (آذربایجان، ارمنستان و گرجستان) و نیز منطقه مورد مناقشه قره‌باغ در سال ۱۳۸۸ مورد توجه قرار می‌گیرد. در بخش دوم نیز روابط هریک از آنها با ایران در طی این مدت مدنظر می‌باشد.

لازم به ذکر است محتوای کتاب حاضر، جمع‌بندی و گردآوری‌ای از دو بولتن ماهیانه مؤسسه تهران با عناوین قفقاز (محصول کار ارزشمند کارشناسان مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر [شعبه اردبیل]) و همچنین بولتن روسیه (حاصل فعالیت کارشناسی و ارزشمند جناب آقای علیرضا نوری) می‌باشد که درطول سال ۱۳۸۸ در تیراژی محدود منتشر و اکنون در قالب کتاب حاضر و پس از حذف و اضافات لازم به‌چاپ می‌رسد.

معاونت پژوهشی

مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی

ابرار معاصر تهران

فهرست مطالب

بخش اول: مهم‌ترین تحولات روسیه و کشورهای حوزه قفقاز ... ۱۵

فصل اول: روسیه ۱۷

تحولات داخلی ۱۷

بحران اقتصادی ۱۸

بحران در دوما ۲۳

تعامل مدودیف و پوتین ۲۴

مهم‌ترین تحولات نظامی ۲۷

تنش‌های مسلحانه در قفقاز شمالی ۲۹

مهم‌ترین تحولات اجتماعی ۳۰

مهم‌ترین حوادث فنی ۳۲

تحولات خارجی ۳۳

احیای روابط گرم با آمریکا ۳۳

احیای روابط روسیه و ناتو ۳۶

۳۸.....	مناسبات روسیه و اتحادیه اروپا
۴۰.....	پیشنهاد پیمان جامع امنیت اروپا
	تأکید روسیه بر حفظ موقعیت برتر خود
۴۱.....	در بازار انرژی جهان
۴۴.....	استفاده از نظامیان روسیه در خارج از مرزها
۴۵.....	روسیه و کشورهای حوزه «سی‌آی‌اس»
۴۸.....	ایجاد اتحادیه گمرکی اوراسیا

فصل دوم: آذربایجان ۵۱

تحوالات داخلی ۵۱

مسائل سیاسی ۵۱

بازتاب‌های رفراندوم قانون اساسی آذربایجان ۵۱

تولد حزب حاکم دوم در آذربایجان ۵۳

کاهش قدرت شهرداری‌ها در آستانه انتخابات

شهرداری‌ها برای مقابله با مخالفان دولت ۵۷

برگزاری کم‌رونق انتخابات و اعتراضات

جناح مخالف ۵۷

احتمال ائتلاف مخالفان برای انتخابات بعدی

(انتخابات ۲۰۱۰ پارلمان) ۵۸

مسائل اجتماعی ۶۰

حجاب و محدودیت‌های روزافزون ۶۰

- ۶۱ افزایش فرقه‌های دینی ضاله
- ۶۲ تعطیلی و تخریب مساجد در جمهوری آذربایجان
- تداوم اقدامات ضد دینی دولت علیف
- ۶۸ و اعتراضات در این خصوص
- ۷۰ وضعیت رسانه‌های خبری در جمهوری آذربایجان
- ۷۲ مسائل نظامی
- ۷۲ ناپسامانی در ارتش جمهوری آذربایجان
- ۷۴ تحولات خارجی
- ۷۴ تعامل غرب و شرق در آذربایجان
- ۸۲ همکاری‌های نظامی با آمریکا و ناتو
- ۸۴ همکاری‌های نظامی در سطح منطقه‌ای
- ۸۵ مناسبات با ترکیه
- ۹۰ روابط با اسرائیل
- ۹۱ نامه رئیس‌جمهوری آذربایجان به یهودیان این کشور
- ۹۴ سفر رئیس‌جمهور اسرائیل به باکو
- مواضع و اظهارات مقامات رژیم صهیونیستی
- ۹۷ در خصوص سفر پرز به باکو
- ۹۷ واکنش‌های داخلی
- ۱۰۰ حضور بانک‌ها و شرکت‌های اسرائیلی در آذربایجان
- ۱۰۱ سفر وزیر خارجه اسرائیل به آذربایجان
- ۱۰۱ سفر هیئت نظامی آذربایجان به اسرائیل

تیرگی در روابط جمهوری آذربایجان با ترکمنستان ۱۰۲

اجلاس رؤسای مجالس و رؤسای جمهور کشورهای

ترک زبان در باکو ۱۰۵

فصل سوم: ارمنستان ۱۰۹

تحولات داخلی ۱۰۹

تداوم مسئله اول مارس ۱۰۹

کاهش بودجه نظامی ارمنستان برای سال ۲۰۱۰ ۱۱۳

تحولات داخلی ارمنستان متأثر از روابط با ترکیه ۱۱۴

تحولات خارجی ۱۲۱

مشکلات جدید در مسیر ترکی - ارمنی ۱۲۱

تصویب پروتکل همکاری میان ترکیه و ارمنستان

در دادگاه قانون اساسی ارمنستان ۱۲۳

فصل چهارم: گرجستان ۱۲۵

تحولات داخلی ۱۲۵

جنگ انتقال قدرت ۱۲۵

ریشه های داخلی ۱۲۵

ریشه های خارجی ۱۳۱

راه های خروج از بحران سیاسی ۱۳۴

ارائه برنامه اصلاحات سیاسی به وسیله ساکاشویلی ۱۳۶

- رشد تمایلات روسی در بین اپوزیسیون گرجستان ۱۳۸
- تحولات خارجی ۱۳۹
- برگزاری رزمایش ناتو در گرجستان ۱۳۹
- جنگ نرم در قفقاز ۱۴۳
- اروپا و حمایت از گرجستان در مناقشه با روسیه ۱۴۶
- تأکید آمریکا بر سیاست‌های حمایتی خود از گرجستان ۱۴۷
- احتمال خرید سلاح از آمریکا ۱۴۹
- پیشنهاد ساکاشویلی برای تبدیل خاک کشورش
- به مرکز فعالیت‌های لجستیکی آمریکا ۱۵۰
- مشارکت فعال گرجستان در مأموریت ناتو در افغانستان ۱۵۱
- روابط گرجستان و روسیه از جنگ تا مرحله بازسازی ۱۵۱

فصل پنجم: تحولات قره‌باغ ۱۵۳

- قره‌باغ در آستانه تحولات جدید ۱۵۳
- انتخابات پارلمانی در جمهوری خودخوانده
- قره‌باغ کوهستانی ۱۶۸
- کمک هشت میلیون دلاری آمریکا به دولت خودخوانده
- قره‌باغ ۱۶۹
- فزایش فعالیت‌های بازیگران دخیل در حل بحران قره‌باغ ۱۷۱
- سند مادرید و مواضع رسمی طرفین مناقشه نسبت به
- این سند ۱۷۶

دیدار رؤسای جمهور درگیر در کیشینف ۱۷۸

بخش دوم: بررسی روابط روسیه و کشورهای قفقاز با ایران ۱۸۳

فصل اول: روسیه ۱۸۵

برنامه هسته‌ای ایران ۱۸۵

موضع روسیه پیرامون تنش‌های پسانتخاباتی ۱۹۱

تأکید دو طرف بر گسترش همکاری‌ها ۱۹۲

همکاری در بخش حمل و نقل ۱۹۵

افزایش همکاری‌ها در عرصه انرژی ۱۹۷

تأکید بر ادامه همکاری نظامی و تردید در تحویل

موشک‌های S-300 ۱۹۹

فصل دوم: آذربایجان ۲۰۳

ناکامی نمایندگان مخالف ایران در مجلس آذربایجان ۲۰۳

بازتاب روابط ایران و ارمنستان در آذربایجان

و تحریک قوم‌گرایان ۲۰۴

قراردادهای مرزبانی ۲۰۵

انتخابات ریاست جمهوری ایران و مواضع آذربایجان ۲۰۶

ادعای اقدامات تروریستی و ترویج کتب دینی ممنوعه ۲۰۷

تحلیل انتخابات ریاست جمهوری ایران در باکو

از منظر قوم‌گرایی آذری ۲۱۰

سفر شیمون پرز به باکو و بازتاب واکنش‌ها در مقابل

مواضع ایران ۲۱۵

فصل سوم: ارمنستان ۲۱۷

تلاش برای توسعه روابط ۲۱۷

واکنش به انتخاب مجدد آقای احمدی‌نژاد و تحولات

پنس از آن ۲۱۹

سفر روبرت کوچاریان به جمهوری اسلامی ایران ۲۲۰

سفر وزیر امور خارجه ایران به ارمنستان ۲۲۰

فصل چهارم: گرجستان ۲۲۳

تلاش برای افزایش سطح روابط و همکاری‌ها ۲۲۳

پی‌نوشت‌ها ۲۲۵